

واژگان دخیل عربی در کهن ترین متن های فارسی نو

به خط مانوی از مجموعه تورفان

محمد شکری فومشی

آگاهی ما از وضعیت اولیه تاریخ ادبیات فارسی، چه نثر و چه نظم،¹ در گروهي از دستنویسهاي بازتاب یافته است که در آستانه سده بیستم (14-1902) چهار هیئت کاوشگر آلمانی به سرپرستی آلبرت گرونویدل² و آلبرت فن لُکک³ در واحه تورفان در ایالت شین جیان⁴ (ترکستان شرقی)، در غرب چین، کشف کرده اند. در حقیقت، قدیمی ترین مدارک زبان و ادب فارسی توسط مانویان برای ما به یادگار مانده است.⁵ پس از ارسال اولین گروه مدارک بازیافته از تورفان به برلین، سرپرست وقت موزه مردمشناسی، فریدریش ویلهلم کارل مولر،⁶ «کسی که هیچ زبانی، از یونانی گرفته تا ژاپنی، برایش ناآشنا نبود»،⁷ در 1904 موفق به رمزگشایی خط این دستنویسها شد. او اولین کسی بود که متوجه شد اگرچه اکثر متون تورفانی مربوط به کیش مانوی به خط مخصوص مانوی نوشته شده، زبان برخی از این قطعات، نه سغدی، پارتی یا فارسی میانه، بلکه فارسی نو است؛ و از این هیجان انگیزتر آن که حتی واژگان دخیل عربی نیز دارد. او یازده واژه دخیل عربی قطعه M106 را در اثرش، *دستنویشته های بازمانده به خط استرانجلو از تورفان، ترکستان چین*،⁸ نام برده است.⁹ تحقیقات بعدی نشان داد که زبان این قطعات فارسی، نه آن فارسی دری فرهیخته و مورد انتظار، که زبانی است حد فاصل فارسی میانه و فارسی دری؛ زبانی در مرحله گذار که شاید بتوان آن را «فارسی نو آغازین» خواند.

بخش یکم

یادداشت هایی در باب زبان و املاء فارسی نو مانوی و نفوذهای عربی

زبان عربی در ترکستان شرقی: نفوذ و جایگاه

متن های فارسی نو به خط مانوی، در تورفان، در مسیر شاخه شمالی جاده ابریشم و در محیطی مانوی - مسلمان، در حدود سده چهارم هجری قمری (نهم میلادی) نوشته شده است. با سقوط تدریجی سغدی در نخستین سده های اسلامی در سمرقند و بخارا و بسط و تثبیت فارسی در منطقه، سغدیان که در طول جاده تجاری غرب - شرق کاشغر - قراشهر در رفت و آمد بودند، وارثان انتقال فارسی تا دورترین نقاط شاخه شمالی جاده ابریشم شدند. در این زمان بود که تورفانی های مانوی، چه سغدی چه اویغوری یا اقلیتی دیگر، که «در مسائل فرهنگی همیشه از سمرقند الهام می گرفتند»،¹⁰ همگام با دیگر اقلیت های مذهبی ناحیه، از متقدم نویسی و استنساخ صرف دست فرو شستند و به فارسی نویسی روی آوردند.¹¹ آنان، در واقع، به زبان مادری خود می نوشتند، و لا غیر؛ زبانی که به تدریج در حال پذیرش واژگانی از عربی بود.¹² چندی پس از ورود اسلام، زبان و خط عربی به شرق، سقوط خط مخصوص مانوی رقم خورد و فارسی نویسی به خط عربی معمول گشت؛ مانویان به تدریج جذب اسلام شدند و «جامه مسلمان» پوشیدند. حدود چهار قرن بعد دیگر هیچ «اثری با مهر مانوی» دیده نشده است.

رسم الخط متاخر مانوی: سنت ها و گونه های نوین سبک شناسانه

تحول و تطور عمیق تر زبان فارسی میانه در اوایل دوران اسلامی و تغییر شرایط فرهنگی در شرق ایران، برای آیین کتابت مانوی نیز شرایط و نیازهای جدید ایجاد کرد؛ و در همان حال که واژگان، مضامین و مفاهیم جدید هر چه گسترده تر و عمیق تر وارد

جامعه مانوی می شد، مانویان نیز برای جذب عناصر جدید و تطبیق با شرایط جدید به تغییراتی در سنت خویش - باز هم مطابق با سنت دیرینه شان - دست یازیدند. نه تنها فرم برخی از نویسه ها تغییر کرد، که نویسه هایی جدید خلق شد تا نیازهای جدید برآورده شود. اما این کوشش فراگیر نبوده، همه واج های عربی را در بر نگرفته است (نک. کمی پایین تر). من در اینجا تنها به معدودی از این کوشش ها اشاره می کنم که به نفوذ و ثبت واژگان دخیل عربی مربوط می شود؛ دخالتهی که منجر به تغییرات فنی در رسم الخط مانوی شد.

عین. برفراز نویسه «عین¹³ (ع)» دو نقطه گذاشته شد (ع) تا نمایشگر «عین عربی» باشد. مانند «m^ˆˆsyˆt معصیت» در متن M411+M427a+5391/R/5. واکه کوتاه /a/ برای «عین» گاهی با نویسه نشان داده شده است. این نویسه ممکن است پس از نویسه «عین» گذاشته شود، مانند «ʿāb/ʿāzāb/ ʿāb/ʿāzāb» در M106/I/R/2. از این نویسه البته نه همواره برای آوای «عین»، بلکه مطابق سنت املایی فارسی میانه برای نشان دادن واکه کوتاه /i/ آغازین یا نیم واکه /y/ نیز استفاده شده است؛ برای نمونه، /i/ā/ ʿy/ «آا» در M105b/R/8.

فا. معمولا کاتب مانوی، به پیروی از سنت املایی فارسی میانه، برای نگارش آوای /f/ از نویسه <p> استفاده میکرد. او در دوره جدید نیز به این سنت وفادار است؛ اما نه به قول هنینگ¹⁴ تنها برای واژگان فارسی، که واژگان عربی را نیز در بر می گرفت، مانند «δ[w]lpk^ˆr / δu-l-faqār/ در M786/R/3. اما به طور کلی، از آن جا که به زعم کاتبان مانوی «ف» فارسی اندکی متفاوت از «ف» عربی است و بنابراین نویسه آن باید اندکی متفاوت باشد، با قراردادن دو نقطه بر بالای <p> به صورت (<p^ˆ> کوشش می شد این تمایز نشان داده شود؛ برای نمونه، «Yūsuf ywsp / یوسف» در M786/V/1[18]. گاهی سهوا از این آیین گریز می زد و واژه های فارسی را نیز با همین نویسه می نگارد. یکی از نمونه های نسبتا فراوان آن، واژه فارسی p^ˆrm^ˆn «farmān/ فرمان» در قطعه M5391/R/3 است.

قاف. در عصر فارسی میانه، نویسه «قاف» با افزودن دو نقطه بر بالای که ارزش آوایی آن در متون متقدم مانوی دقیقا برابر با بود، ابداع شده بود تا از آن برای نگارش متون ترکی اویغوری استفاده شود. مانویان این دوره برای ثبت آوای «قاف عربی» نیازی به ابداع نویسه جدیدی ندیدند و از همین نویسه استفاده کردند؛ برای نمونه، «q^ˆrb «aqrab/ عقرب» در M150/V/5. گهگاه، به جای این نویسه، به سادگی از استفاده شده است؛ برای نمونه، «aq/ aq/ ʿgl عقل» در M105b/R/15. علت این امر آن است که در متون متقدم، کاتب برای آوای (<ɣ> غ) از نویسه استفاده می کند؛ برای نمونه، bg «bay/ بیغ»؛ اما او در این دوره در نگارش واژگان عربی، از آن رو که تفاوت آوای «غین» و «قاف» را در اکثر موارد در نمی یابد، آن دو را سهوا به جای هم به کار می برد؛ ما بر اساس چنین تفسیری است که قادر به درک استفاده نابجا و سبک شناسانه¹⁵ نویسه برای نگارش کلمه «خلق» به صورت xlg / xalq/ در M105b/V/13 می شویم.

نای مثلثه و ذال. نویسه قدیمی که نویسه ای پربسامد در متون سغدی است، برای نگارش کلمات عربی جایگاهی خاص و البته اندکی بفرنج می یابد. کاملا طبیعی بود که برای نشان دادن «ذال» عربی به کار رود؛ مانند «ʿāb/ʿāzāb/ ʿāb/ʿāzāb» در M106/I/R/2. اما مشکل این جا است که کاتبان مانوی این نویسه را برای نشان دادن یا «ثاء» عربی (ثاء مثلثه) - که مخصوص این زبان است - نیز به کار می بردند؛ مانند mōl «maθall/ مائل» در M106/I/R/7. این عدم تمایز می توانست مشکل آفرین باشد و تشخیص «ذ» و «ث» و تفاوت میان آنها را، آن هم در آستانه ورود زبان و ادبیات عربی به ترکستان شرقی، بسیار سخت کند. به اعتقاد من، برای رفع این مشکل بود که گاهی برای نشان دادن «ثاء» (از) یعنی دو (استفاده می شده تا سهوا «ذال» خوانده نشود؛ برای نمونه، «tθlyθθ تثلیث» در M150/V/3. از این رو، نتیجه می گیرم تاریخ این دسته از متون باید متاخرتر از متونی باشد که در آنها برای «ثاء» عربی از یک استفاده شده است. بنابراین، دستنویس M150 باید جدیدتر از قطعه M106 باشد.

های غیرملفوظ. آوای /g/ در واژه های مختوم به نویسه در دوره انتقال مختصات زبانی فارسی میانه به دوره فارسی نو می افتد و جای آن «ها»ی غیرملفوظ جای می گیرد (برای نمونه، (x'n'g /xānel) کاتب مانوی به تصور این که واژگان عربی مختوم به «ها»ی غیرملفوظ نیز باید قانون بالا را از سر گذرانده باشند، واژه ای مانند «جمله» را به صورت jwmlg می نگارد (M106/II/V/6) ، اما بی تردید آن را باید به صورت /jomle/ آوانویسی کرد. به همین نحو، اگرچه وفاداری به سنت املائی کهن عامل آن شد که کاتب دستنویس M9011 صورت عربی «کاسبی» (حاصل مصدر) را به صورت K'sbyg بنگارد (B/5) ، آن را باید به صورت /kāsebi/ آوانویسی کرد. در نظر داشته باشیم که کاتب مانوی این دوره حتی کسره اضافه /ī/ را نیز به صورت 'yg می نگارد. (M106/I/V/8)

بخش دوم

دستنویس ها

واژه های دخیل عربی متون مانوی این مقاله بر اساس یازده دستنویس تورفانی گرد هم آمده است. اولین متن ما قطعه M150 است که در همان سال کشف رمز خط مانوی توسط مولر در 1904 اکثر بخشهای آن توسط خود او قرائت و منتشر شد. از این قطعه، که در باب گاه شماری است، واژه های عربی نسبتاً فراوانی استخراج شده است. صاحب این قلم این دستنویس را چون همه دستنویسهای دیگر بازخوانده، و علاوه بر واژه های شناسایی شده توسط مولر، چند واژه عربی دیگر نیز شناسایی کرده است. اما از آن جا که این قطعه پاره پاره و آسیب دیده است، احتمالاً با کوشش کارشناسان دیگر و امکانات رایانه ای بیشتر و قوی تر بازم بتوان واژه هایی دیگر به این گنجینه افزود .

هفت دستنویس این مجموعه پیش از این توسط هنینگ و زوندرمان منتشرشده اند. اما این نکته مهمی است که در سه قطعه M581 ، M613 و M9010 مطابق رده بندی هنینگ، متن A و (B و قطعه) M9130 مطابق رده بندی هنینگ، متن - (C که متن یکپارچه ای از روایت مانوی «داستان بلوهر و بوداسف» به دست می دهند - از آن چه که باقی مانده، حتی یک واژه عربی دیده نمی شود. بسیاری از واژه ها از قطعات) M786 که هنینگ آن را در سال 1962 همراه با قطعات بالا در مجموعه مقالات *ران ملخ* انتشار داده)، M403، M877 (مطابق رده بندی زوندرمان، متن A)، M411، M427a و M5391 (مطابق رده بندی زوندرمان، متن B) استخراج شده اند. دستنویس دوبرگی M106¹⁶ و دو نسخه بدل M105b و M901 که روایتی یکپارچه در بیان گوهر به دست می دهند، مهمترین قطعات ما برای تکمیل گنجینه نخستین واژگان دخیل عربی در فارسی نو محسوب می شوند .

از میان دستنویس های فارسی مانوی، در چهار دستنویس منتشرشده زیر نیز واژگان دخیل عربی شناسایی شده است¹⁷: قطعه M595(a,b,c) همراه با M9009 دستنویسی واحد و متنی ظاهراً اخلاقی و گونه ای شایست ناشایست مانوی به دست می دهد. این دستنویس زیبا، دارای عنوان های فرعی¹⁸ با مرکب سرخ، ورقی آسیب دیده و پاره پاره است. قطعه M8202 با رسم الخط متقدمش تنها یک واژه عربی دارد. از ساختار کهن گرای متن آن چنین بر می آید که از دیگر قطعات فارسی نو مانوی اندکی کهنتر باشد. برخی از این قطعات بسیار کوچک تر از آن هستند که بتوانند گنجینه ما را، آن چنان که ممکن است در بدو امر انتظار رود، تکمیل سازند؛ اما تردیدی نیست که ارزش اسنادی شان بی نهایت بالا است: قطعات M9011 و M746a نیز هر یک تنها یک واژه به واژه نامه کوچک ما می افزایند. برای استخراج مجموعه واژگان عربی متون مانوی تورفانی، تصور می کنم همه دستنویس های منتشرشده فارسی نو مانوی را دیده باشم .

واژه نامه

"xyyr /āxer/ adj., 'last, آخر M595+M9009/B/12/(unpl.); "xyryn /āxerīn/ adj., 'last, آخرین M106/II/V/10/

≈ *SL*, e10.

'hw'sh' → hw's.

'sd /asad/ n., 'Leo, (برج) 'اسد'; ('sd) M 150/V/1/
≈ *Ca* v1.

'sl /aş/ n., 'origin, 'اصل'; M106/II/V/12/
≈ *SL*, e12.

'wwlyn /awwalīn/ adj., 'first, 'اولين' M106/II/V/11/
≈ *SL*, e11.

'yl' /illā/ adv., 'except, 'إلا'; M106/I/R/16/
≈ *SL*, b16.

'δ'b /'azāb/ n., 'pain, torment, 'عذاب'; M106/I/R/2
≈ *SL*, b2.

'q`l /'aq/ n., 'intelligence, 'عقل'; M106/I/V/8/
≈ *SL*, c8.

'q`rb /'aqrab/ n., 'Scorpion, (برج) 'عقرب'; M150/V/4/
≈ *Ca* v4.

'wtyryd /'utērid/ n., '(the planet) Mercury, 'عطارد' M150/R/12/
≈ *Ca*, r12.

'y'yz /'ējiz/ adj., 'weak, 'عاجز' M411 + M427a + 5391/V/10/
≈ *SB.b*, v10.

'yz /'ezz/ n., 'honour, glory, majesty, (عزّت) 'عزّ'; M595+M9009/A/9/
≈ unpl.

'zyz /'aziz/ adj., 'dear, 'عزیز'; M595+M9009/A/4/
≈ unpl.

b'tyl /bātel/ adj., 'futile, 'باطل'; M106/II/V/11/
≈ *SL*, e11.

bl' /balā/ n., 'tribulation, 'بلا'; M106/I/R/4; (bl') M901/R/7/
≈ *SL*, b4.

dlw /dalū/ n., 'Aquarius, (برج) 'دلو' M150/V/7/
≈ *Ca* v7.

dw`' /du'ā/ n., 'supplication, prayer, 'دعا'; M403+M877/R/9/
≈ *SB.a*, v9.

δδyk`t /θiqat/ n., 'trust, faith, (معتمد) 'ثِقَه'; M411+M427a+5391/V/4

≈ *SB.b*, v4.

ḏwlpkˀr /*ḏu-l-faqār*/ n.p., 'the Dhulfaqār, name of Ali's sword, ذوالفقار';
ḏ[w](l)pkˀr M786/R/3/
≈ *PM*, r3.

flk /*falak*/ n., 'firmament, heavenly sphere, فلك'; M106/II/R/10 (twice); (pˀl)[g]
M105b/V/6/
≈ *SL*, d10, 10.

fyˀl /*fīʿl*/ n., 'action, (عمل، كردار) فعل'; M106/I/R/1/
≈ *SL*, b1.

hˀl /*hāʿl*/ n., 'state, حال'; M106/I/R/10/
≈ *SL*, b10.

*hˀrwn /*Hārūn*/ n.pr., 'Aaron, هارون'; (hˀrw)n¹⁹ M786/R/8/
≈ *PM*, r8.

hlˀk /*halāk*/ n., 'destruction, هلاک، هلاکت'; M106/II/R/19/
≈ *SL*, d19.

hrb /*hārb*/ n., 'war, حرب'; M106/I/R/18/
≈ *SL*, b18.

hwˀ1 /*hawāʿ*/ n., 'passion, desire, (و هوس) هوی'; M106/I/V/11/
≈ *SL*, c11.

hwˀ2 /*hawāʿ*/ n., 'air, (جو) هوا'; M106/II/R/9 (twice)
≈ *SL*, d9, 9.

hwˀs /*hawāss*/ n.pl., '(five) senses, حواس' (h)wˀs M403+M877/R/2; {h- با جمع}
'hwˀs-h' /*hawāss-hāʿ*/ حواس ها {سهو قلم برای} {hwˀs-h} M106/I/V/16/
≈ *SB.a*, r2; *SL*, c16.

hwwd /*hūwḏ*/ n., 'basin, cistern, حوض'; M 106/II/V/18/
≈ *SL*, c18.

hwt /*hūt*/ n., 'Pisces, (برج) حوت'; M150/V/8/
≈ *Ca* v8.

jdyh /*jadī*/ n., 'Capricorn, (برج) جدی' [Ar. jady]; M150/V/6
≈ *Ca* v6.

jhl /*jahl*/ n., 'ignorance, folly, جهل'; M106/I/V/8/
≈ *SL*, c8.

juwˀb /*jawāb*/ n. 'answer, جواب'; M786/R/2/
≈ *PM*, r2.

juwmlg /*jumla*/ n., 'sum, total'; adj., 'all, whole, جمله'; M106/II/V/6/

≈ *SL*, e6.

jwr /*jawr*/ n., 'tyranny, 'جور; M786/R/16
≈ *PM*, r16.

k'pwr /*kāfūr*/ n., 'camphor, 'كافور; M786/V/5[22]
≈ *PM*, v5[22].

k'sbyg /*kāsebī*/ n., 'trading, business, 'كاسبي; k('s)byg M9011/B/5
≈ unpl.

k`hr /*qahr*/ n., 'coercion, 'قهر; M786/V/1[18]/
≈ *PM*, v1[18].

q`ws /*qaws*/ n., 'Sagittarius, (برج) 'قوس; M150/V/9/
≈ *Ca* v5.

ltyf /*latīf*/ adj. 'fine, 'لطيف; M106/II/R/13/
≈ *SL*, d13.

m`rft /*ma'rifat*/ n., 'gnosis, knowledge, 'معرفت; m'(`)[rft] M403+M877/V/7/
≈ *SB.a*, (v7).

m`sy't /*ma'sīyat*/ n., 'disobedience, insubordination, 'معصيت; (m')`sy't M411 +
M427a + 5391/R/5/
≈ *SB.b*, r5.

mḏl /*maḥal*/ n., 'proverb, 'مَثَل; M106/I/R/7/
≈ *SL*, b7.

mlwkt /*mulūkat*; *malūkat*/ n., 'kingdom, 'مُلْكَة, 'شهریاری; [m](lw)kt M877/R/7/
≈ *SB.a*, r7.

mlyk /*malek*/ n., 'king, 'مَلِك; M595+M9009/B/11 (unpbl.); {با ياي نكره} mlyq-I
/ *malek-ī* 'a king, 'مَلِكِي M106/II/R/14/
≈ *SL*, d14.

mrkb /*markab*/ n., 'mount, horse, 'مَرَكَب (باره، اسب); M876/R/14/
≈ *PM*, r14.

mryx /*mirrīx*/ n., '(the planet) Mars, 'مَرِيخ; M 150/R/12/
≈ *Ca*, r12.

mšywlyh /*mašyūlī*/ n., 'state of being busy, 'مَشغولي M106/II/V/17/
≈ *SL*, e17.

mwk /*mulk*/ n., 'kingdom, 'مُلْك; M106/II/R/14/
≈ *SL*, d14.

mwštryh /*mūštarī*/ n., '(the planet) Jupiter, 'مَشترِي; M 150/V/8/

≈ unpl.

mwx'lyf /muxāleḥ/ adj., 'divergent, contradictory, مخالف'; M106/II/V/10/
≈ SL, e10.

mwx'lyfyh /muxāleḥ/ n., 'contradiction, مخالف' M106/II/R/5/
≈ SL, d5.

myz'n /mīzān/ n., 'Libra, (برج) میزان'; M150/V/3/
≈ Ca, v3.

nbyl /nabīl/ adj., 'noble, باشکوه, بزرگوار'; nb(y) M106/II/R/13/
≈ SL, d(13).

nθ'r /niθār/ n., 'scattering, strewing, نثار' M786/V/6[23]/
≈ PM, v6[23].

nwh /Nūh/ n.pr., 'Noah, نوح'; M786/R/15/
≈ PM, r15.

smwm /samūm/ n.,pl., 'simoom, hot wind, سموم'; M876/R/11/
≈ PM, r11.

swlt'n /sultān/ n., 'rule, dominion; sultan, سلطان'; M106/II/R/4/
≈ SL, d4.

swmlg /sum(b)ula/ n., 'Virgo, (برج) سنبله'; M 150/V/2/
≈ Ca, v2.

šms /šams/ n., 'sun, شمس'; M150/V/6/
≈ unpl.

šr'b /šarāb/ n., 'wine, drink, شراب'; M786/R/10/
≈ PM, r10.

t''ywn /*ta'ayyun/ adj., '(precisely) determined, معین, تعیین (بر اساس متن)';
[t]('y)wnytr /*ta'ayyun-ī-tar/ comp. 'more (precisely) determined, تعیین تر'
M411+M427a+5391/R/8/
≈ SB.b, r8.

tb'rk /tabārak/ n., 'blessedness, praiseworthiness, تبارک'; [t](b)'rk M411 + M427a
+ 5391/R/9/
≈ SB.b, r9.

tb'' /tab/ n., 'nature, طبع'; M106/II/R/8/
≈ SL, d8.

tdbyr /tadbīr/ n., 'plan, stratagem, تدبیر'; M106/I/R/19/
≈ SL, b19.

tōōlyōō /taθlīθ/ n., 'trine, تثلیث'; tōōlyōō M150/V/3/

≈ unpl. (quoted also in *PM*, 91)

tk̄syr /*taq̄sīr*/ n., 'inadequacy, تقصير'; tk̄syr M411+M427a+5391/V/7/
≈ *SB.b*, v7.

tm'm /*tamām*/ adj., 'complete, perfect, تمام'; tm'm M411+M427a+5391/R/4/
≈ *SB.b*, r4.

tm'mk'r /*tamāmkār*/ n., 'who make perfect, تمام كار'; pl. {جمع -n} tm'mk'r'n
M411 + M427a + M5391/R/1/
≈ *SB.b*, r1.

tpsyr /*tafsīr*/ n., 'exegesis, paraphrase, تفسير'; tpsyr M746a/V/4/
≈ unpl.

trbȳ̄ /*tarbī*/ n., 'quadrature, تربيع'; trbȳ̄ M150/V/6/
≈ unpl.

wk̄t /*waqt*/ n., 'time, وقت'; w(x)t M403+M877/R/10; (wk)t-I /*waqt-i*/ وقتي
M105/V/9/
≈ *SB.a*, r10; *SL*, a(9).

wlykyn /*walēkin*/ conj., 'but, وليكن' M106/I/V/7/
≈ *SL*, c7.

wsw's /*waswās*/ n., 'Satanic insinuation, temptation, وسواس'; M403 +
M877/R/4/
≈ *SB.a*, r4.

wsyyt /*waṣīyyat*/ n., 'testament, command, وصيت'; (w)syyt M411 + M427a +
5391/R/4/
≈ *SB.b*, r4.

xl̄t̄ /*xa'at*/ n., 'robe of honour, خلعت'; M150/V/6/
≈ unpl.

xlg /*xalq*/ npl., 'creation, creature(s), people, خلق' M 106/I/V/10;
M8202/I/V/8/{unpl.}
≈ *SL*, c10.

xlyfyh /*xelēf*/ n., 'difference, contradiction, خلافي' M106/I/V/7/
≈ *SL*, c7.

xsm /*xaṣm*/ n., 'enemy, خصم'; M595+M9009/A/3/
≈ unpl.

ywsp̄̄ /*Yūsuf*/ n.pr., 'Joseph, يوسف'; M786/V/1[18]/
≈ *PM*, v1[18].

zwhrg /*zohre*/ n., '(the planet) Venus, زهره (سیاره)'; M150/V/4/

≈ unpl.

تصویر یکی از دستنویس های منتشر نشده

(کتابخانه ملی برلین، دایره رونگاشت)

a

Handwritten text on a fragment of aged, yellowish paper, possibly in an early script.

Handwritten text on a fragment of aged, yellowish paper, possibly in an early script.

Handwritten text on a fragment of aged, yellowish paper, possibly in an early script.

Handwritten text on a fragment of aged, yellowish paper, possibly in an early script.

